

УДК 378.22:614.253.5
DOI 10.11603/bmbr.2706-6290.2022.1.12976

М. Ю. Синенко, М. І. Марущак, А. В. Черномида

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ІЗ МЕДСЕСТРИНСТВА: РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТУВАННЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

**Вимоги до рівня підготовки докторів філософії
із медсестринства: результати анкетування
стейкхолдерів**

М. Ю. Синенко, М. І. Марущак, А. В. Черномида

Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

Резюме. Зростання здібностей медсестринського персоналу є важливою стратегією для досягнення цілей сталого розвитку та зміцнення системи охорони здоров'я.

Мета дослідження – проаналізувати потреби закладів медичної освіти у фахівцях ступеня доктора філософії з медсестринства та вимоги до них, а також можливості освітньо-наукової програми за спеціальністю 223 «Медсестринство», яка реалізується в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, забезпечити необхідний рівень підготовки таких спеціалістів.

Матеріали і методи. Для реалізації поставленої мети було розіслано на електронні поштові скриньки 30 закладів медичної освіти листи-прохання щодо згоди взяти участь в анкетуванні. У результаті, 10 закладів надали свої згоди на проходження анкетування та надіслали заповнені анкети.

Результати. Основні вимоги до докторів філософії з медсестринства з боку зовнішніх стейкхолдерів такі: дуже високий рівень теоретичної та практичної підготовки з формуванням значної кількості необхідних компетентностей, які забезпечуються освітньо-науковою програмою за спеціальністю 223 «Медсестринство», що реалізується в Тернопільському національному медичному університеті (ТНМУ) імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. При цьому рекомендується переглянути і повною мірою забезпечити формування психолого-педагогічних компетентностей та умінь застосовувати отримані знання у споріднених спеціальностях галузі 22 «Охорона здоров'я». Якість підготовки фахівців на третьому рівні вищої освіти з медсестринства підтверджується високою зацікавленістю зовнішніх стейкхолдерів у прийомі на роботу (70 %) та готовністю рекомендувати іншим керівникам брати на роботу (100 %) випускників ТНМУ зі спеціальності «Медсестринство».

Висновки. Освітньо-наукова програма за спеціальністю 223 «Медсестринство», що реалізується в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, забезпечує високий рівень підготовки докторів філософії з медсестринства.

©М. Ю. Синенко та ін., 2022

**Requirements for the level of doctors
of philosophy training in nursing: results of
stakeholder survey**

M. Yu. Synenko, M. I. Marushchak, A. V. Chornomydz

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

e-mail: marushchak@tdmu.edu.ua

Summary. Increasing the skills of nursing staff is an important strategy for achieving the goals of sustainable development and strengthening the health care system.

The aim of the study – to analyze the needs of medical schools for specialists in the degree of Doctor of Philosophy in nursing and the requirements for them, as well as the educational program in 223 "Nursing", which is implemented at I. Horbachevsky Ternopil National Medical University, to provide the necessary level of training.

Materials and Methods. In order to achieve this goal, letters of request were sent to the e-mails of 30 medical education institutions to agree to take part in the survey. As a result, 10 institutions agreed to take the questionnaire and sent the completed questionnaires.

Results. The main requirements for doctors of nursing from external stakeholders are as follows: a very high level of theoretical and practical training with the formation of a significant number of necessary competencies provided by the educational-scientific program in 223 "Nursing" implemented at Ternopil National Medical University. It is recommended to review and fully ensure the formation of psychological and pedagogical competencies and the ability to apply the acquired knowledge in related specialties of the field 22 "Health". The quality of training of specialists at the 3rd level of higher education in nursing is confirmed by the high interest of external stakeholders in hiring (70 %) and willingness to recommend other managers to hire (100 %) graduates of TNMU in Nursing.

Conclusions. The educational and scientific program in the specialty 223 "Nursing", implemented at the Ternopil National Medical University, provides a high level of training for doctors of philosophy in nursing.

Ключові слова: медсестра; доктор філософії; освітньо-наукова програма; стейкхолдери.

Key words: nurse; doctor of philosophy; training; educational and scientific program.

ВСТУП

Системи охорони здоров'я усіх країн швидко розвиваються. Складне реформування охорони здоров'я в сучасних умовах вимагає все більше фахівців різних профілів, у тому числі впливових лідерів медсестер, які вміють керувати змінами в нестабільному середовищі [1]. Медсестри є найбільшою професійною групою в галузі охорони здоров'я, проте їх кількість в Україні катастрофічно зменшується. У всьому світі підготовку медичних сестер на третьому рівні вищої освіти було визначено як основний фактор у проведенні реалістичних досліджень, керівництві, розробці політики та освітній підготовці в галузі медсестринства [2]. Докторська сестринська освіта визнана ключовою у розвитку наукових лідерів у сфері медсестринської практики, управління, досліджень, політики, освіти та навчання. Крім того, підготовка медичних сестер на третьому рівні вищої освіти є незамінною для багатовимірного та трансформаційного процесу особистісного та професійного зростання медичних сестер [3–5]. У глобальному масштабі було зрозуміло, що зростання здібностей медсестринського персоналу є важливою стратегією для досягнення цілей сталого розвитку та зміцнення системи охорони здоров'я [6].

Метою дослідження було проаналізувати потреби закладів медичної освіти у фахівцях ступеня доктора філософії з медсестринства та вимоги до них, а також можливості освітньо-наукової програми за спеціальністю 223 «Медсестринство», яка реалізується в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, забезпечити необхідний рівень підготовки таких спеціалістів.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Для реалізації поставленої мети було розіслано на електронні поштові скриньки 30 закладів медичної освіти листи-прохання щодо згоди взяти участь в анкетуванні. У результаті, 10 закладів надали свої згоди на проходження анкетування та надіслали заповнені анкети. Варто відмітити, що з них 5 закладів вищої медичної освіти і 5 закладів передфахової медичної освіти; 3 заклади державної форми власності, 7 закладів – комунальної форми власності. Запитання в анкеті включали: Наскільки для Вас важливий рівень теоретичної підготовки випусників за даною спеціальністю? Наскільки для Вас важливий рівень практичної підготовки випусників за даною спеціальністю? Наскільки

Ви зацікавлені в прийомі на роботу випусників ТНМУ зі спеціальності Медсестринство? Чи плануєте Ви в подальшому залучати фахівців зі спеціальності «Медсестринство», підготовлених у ТНМУ до роботи у Вашому закладі (організації)? Чи рекомендували б Ви іншим керівникам приймати на роботу випусників ТНМУ зі спеціальності «Медсестринство»? Які додаткові знання, уміння та навички повинна забезпечувати освітньо-наукова програма підготовки аспірантів зі спеціальності «Медсестринство» у закладі вищої освіти? Які з наведених чинників мають найбільший вплив на ефективність професійної діяльності медичної сестри, доктора філософії. Які заходи для вирішення проблем дефіциту кваліфікованих кадрів важливо реалізувати? Ваші пропозиції, щодо покращення якості підготовки працівників для Вашого закладу?

У ході досліджень використані такі загальнонаукові методи, як аналіз, синтез, групування та узагальнення, а також прогнозування динамічних рядів за рівнем середньої арифметичної величини.

РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Аналіз результатів анкетування показав, що більшість респондентів вважає важливим рівень теоретичної підготовки здобувачів з рівня вищої освіти (рис. 1). Зазначимо, що в освітньо-науковій програмі (ОНП) за спеціальністю 223 «Медсестринство», яка реалізується в ТНМУ, цикл обов'язкових дисциплін загальної підготовки складає 18 кредитів та забезпечує оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (6 кредитів), набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, методів статистичного аналізу управління науковими проектами та/або складання пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності (6 кредитів) та здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів із відповідної спеціальності (6 кредитів).

Аналіз результатів анкетування показав, що більшість респондентів вважає дуже важливим актуальність практичних навичок, достатність їх для

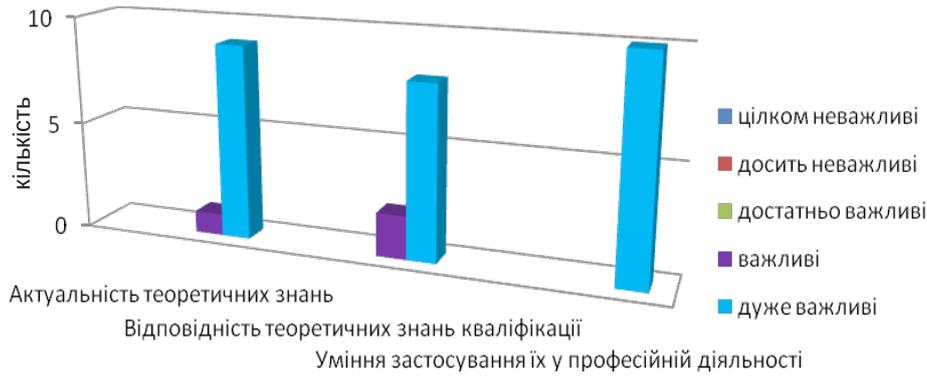

Рис. 1. Насільки для Вас важливий рівень теоретичної підготовки випусників за даною спеціальністю?

практичного застосування та вміння їх застосовувати в нестандартних ситуаціях (рис. 2). Згідно з ОНП, за спеціальністю 223 «Медсестринство» в нашому університеті цикл обов'язкових дисциплін професійної підготовки передбачає здобуття глибоких знань із спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку, кількісних та якісних методів дослідження, організації та проведенні навчальних занять та складає 19 кредитів.

Оцінку якості та ефективності ОНП за спеціальністю 223 «Медсестринство», яка реалізується в ТНМУ, ми проводили за рядом показників, які вказують, що 70 % респондентів мають зацікавленість в прийомі на роботу випусників ТНМУ зі спеціальності «Медсестринство» (рис. 3), 90 % респондентів зазначили, що планують у подальшому залучати фахівців зі спеціальності «Медсестринство», підготовлених у ТНМУ до роботи у своєму закладі й усі 100 % закладів, які взяли участь в анкетуванні, рекомендували б іншим керівникам приймати на роботу випусників ТНМУ зі спеціальності «Медсестринство».

Рис. 2. Насільки для Вас важливий рівень практичної підготовки випусників за даною спеціальністю?

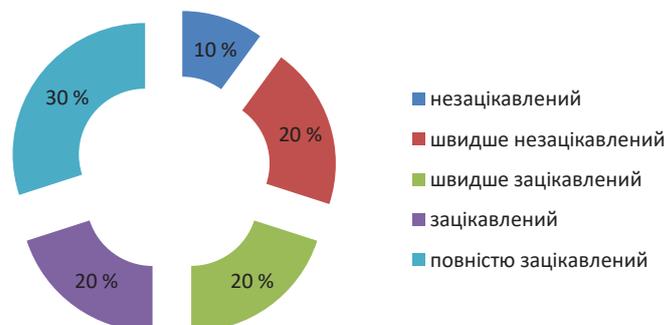

Рис. 3. Насільки Ви зацікавлені в прийомі на роботу випусників Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України зі спеціальності «Медсестринство»?

На запитання щодо додаткових знань, умінь та навичок, які повинна забезпечувати освітньо-наукова програма підготовки аспірантів зі спеціальності «Медсестринство» у закладі вищої освіти респонденти надали свої відповіді, серед яких:

Освітній заклад 1: «1. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері медсестринства на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору. 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; володіння сучасними методами наукового дослідження. 4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї, приймати обґрунтовані рішення. 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. 6. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні; працювати автономно, з дотриманням дослідницької етики, стандартів академічної доброчесності та авторського права. 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; опанувати іноземну мову в обсязі, достатньому для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності та представлення й обговорення результатів наукової роботи. 8. Здатність розробляти проекти та управляти ними у національному та міжнародному контексті. 9. Здатність проводити усну та письмову презентацію результатів власного наукового дослідження; оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт».

Освітній заклад 2: «Формування психолого-педагогічних компетентностей».

Освітній заклад 3: «1. Вміння проводити науково-дослідну роботу. 2. Вміння систематизувати отриману інформацію. 3. Вміння навчати проводити науково-дослідну роботу. 4. Володіти навичками *soft skills*».

Освітній заклад 4: «1. Здатність аналізувати, різноманітні тенденції, концепції та підходи в організації галузі медсестринства. 2. Здатність організовувати та виконувати грантові проекти, міжнародну академічну мобільність тощо. 3. Проводити аналіз та впроваджувати у практику новітні технології».

Освітній заклад 5: «1. Володіння здобувачами ґрунтовними фаховими теоретичними та методологічними підходами наукової діяльності. 2. Критичний аналіз та оцінка комплексних ідей. 3. Управління науковими проектами».

Освітній заклад 6: «ґрунтовні знання педагогіки».

Освітній заклад 7: «Уміння застосовувати отримані знання у споріднених спеціальностях галузі 22 «Охорона здоров'я».

З заклади медичної освіти не потребували додаткових знань, умінь та навичок, які повинна за-

безпечувати освітньо-наукова програма підготовки аспірантів зі спеціальності 223 «Медсестринство» у закладі вищої освіти.

При аналізі запропонованих додаткових знань, умінь та навичок, які повинна забезпечувати ОНП підготовки аспірантів зі спеціальності «Медсестринство» у закладі вищої освіти, можна стверджувати що їх більшість включена в перелік програмних компетентностей аналізованої ОНП, зокрема інтегральна компетентність – здатність розв'язувати комплексні проблеми професійної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження, здійснювати дослідницько-інноваційну, педагогічну діяльність у сфері медсестринства, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань/вмінь та їх практичне втілення; загальні компетентності – здатність до вдосконалення та розвитку власного інтелектуального та загальнокультурного рівня (ЗК 1); вміння працювати автономно, з дотриманням дослідницької етики, стандартів академічної доброчесності та авторського права (ЗК 2), здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу даних (ЗК 3), здатність до пошуку, оброблення, синтезу та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 4), здатність до спілкування і роботи у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті (ЗК 5), вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати нові ідеї (ЗК 6), володіння сучасними методами наукового дослідження (ЗК 7), здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (ЗК 8), вміння планувати та управляти часом (ЗК 9), а також спеціальні (фахові) компетентності – глибокі знання і систематичне розуміння предметної галузі за напрямком та тематикою наукових досліджень у медсестринстві (СК 1), здатність до визначення потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень, формулювати дослідницькі питання, генерувати наукові гіпотези у сфері медсестринства (СК 2), здатність розробляти та управляти науковими проектами у сфері медсестринства з дотриманням норм біоетики та академічної доброчесності (СК 3), здатність обирати методи та критерії оцінки досліджуваних феноменів та процесів в галузі медсестринства відповідно до цілей та завдань наукового проекту (СК 4), здатність застосовувати відповідні методи аналізу даних (якісні, кількісні та змішані) (СК 5), здатність проводити коректний аналіз та узагальнення результатів наукового дослідження (СК 6), здатність оцінювати перспективи та ризики впровадження отриманих результатів власних наукових досліджень, їх відповідність національним та міжнародним стандартам і практикам (СК 7), здатність захищати права інтелектуальної власності, впроваджувати нові наукові дані в освітній процес та практику охорони здоров'я (СК 8), оприлюднення

результатів наукових досліджень в усній і письмовій формах відповідно до національних та міжнародних стандартів (СК 9), організувати та реалізувати педагогічну діяльність у закладах вищої та перед-вищої фахової медичної освіти, керувати науково-педагогічним (науковим) колективом (СК 10).

Варто звернути увагу на рекомендацію щодо формування психолого-педагогічних компетентностей, які є базовими компонентами педагогічної культури викладача [7]. За даними Н. Полицяк, є три блоки психолого-педагогічної орієнтації, зокрема *грамотність*, тобто загальнопрофесійні знання, *вміння*, тобто здатність викладача використовувати наявні знання у педагогічній діяльності та організації взаємодії; *професійно значимі особистісні якості*, наявність котрих безпосередньо пов'язана із самим процесом педагогічної діяльності [8]. Завдяки дисципліні «Теорія і практика педагогічної діяльності» ОНП забезпечується СК 10, в тому числі й формування психолого-педагогічних компетентностей. Проте більшу увагу необхідно звернути на психологізацію професійної підготовки, яка полягає в об'єктивній необхідності суттєвого підвищення психологічної культури майбутнього педагога в навчальній, виховній, методичній, науковій та науково-технічній діяльності [9].

Важливою є також пропозиція щодо уміння застосовувати отримані знання у споріднених спеціальностях галузі 22 «Охорона здоров'я», яка

частково реалізується на даній ОНП через ЗК 5 та ПРН 12 (здатність працювати результативно у команді однодумців та в мультидисциплінарній команді, відігравати провідну роль в окремих випадках під час дебатів та дискусій у міжнародній та мультикультурній групі), проте потребує перегляду і вдосконалення.

ВИСНОВКИ

Основні вимоги до докторів філософії із медсестринства з боку зовнішніх стейкхолдерів такі: дуже високий рівень теоретичної та практичної підготовки з формуванням значної кількості необхідних компетентностей, які забезпечуються освітньо-науковою програмою за спеціальністю 223 «Медсестринство», що реалізується в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. При цьому рекомендується переглянути і повною мірою забезпечити формування психолого-педагогічних компетентностей та умінь застосовувати отримані знання у споріднених спеціальностях галузі 22 «Охорона здоров'я».

Якість підготовки фахівців на третьому рівні вищої освіти з медсестринства підтверджується високою зацікавленістю зовнішніх стейкхолдерів в прийомі на роботу (70 %) та готовністю рекомендувати іншим керівникам приймати на роботу (100 %) випускників ТНМУ зі спеціальності «Медсестринство».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Murphy M. P. Collaboration among DNP-and PhD prepared nurses: Opportunity to drive positive change / M. P. Murphy, B. A. Staffileno, E. Carlson // J. Prof. Nurs. – 2015. – Vol. 31 (5). – P. 388–394.
2. Issues and challenges in international doctoral education in nursing / S. Ketefian, P. Davidson, J. Daly [et al.] // Nurs. Health Sciences. – 2005. – No. 7 (3). – P. 150–156.
3. Lee C. J. The experience of nurse faculty members enrolled in doctoral study / C. J. Lee // International Journal of Doctoral Studies. – 2009. – No. 9. – P. 59–75.
4. Марущак М. І. Особливості підготовки здобувачів третього освітнього-наукового рівня за спеціальністю 223 «Медсестринство» / М. І. Марущак, Л. П. Мазур, І. Я. Криницька, І. М. Кліщ // Вісник медичних і біологічних досліджень. – 2021. – № 3(9). – С. 54–57.
5. Zerwekh J. Nursing today: Transition and trends / J. Zerwekh, A. Z. Garneau // Elsevier Health Sciences, 2014.

6. Марущак М. І. Питання підготовки докторів філософії за спеціальністю 223 «Медсестринство» / М. І. Марущак, І. М. Кліщ // Вісник медичних і біологічних досліджень. – 2021. – № 4 (10). – С. 54–57.

7. Ярошенко Н. Н. Развивающая среда и социально-культурная деятельность в контексте педагогики культуры / Н. Н. Ярошенко // Вестник МГУКИ. – 2012. – 6(50). – С. 130–134.

8. Полицяк Н. Формування психолого-педагогічної компетентності педагогів, які працюють з академічно обдарованими учнями / Н. Полицяк // Нова пед. думка. – 2015. – № 3. – С. 66–68.

9. Красильник Ю. С. Психолого-педагогічна компетентність як складова педагогічної майстерності науково-педагогічного працівника / Ю. С. Красильник // Вісник Національної академії державної прикордонної служби України. – 2010. – № 4. – С. 1–12.

REFERENCES

1. Murphy MP, Staffileno BA, Carlson E. Collaboration among DNP-and PhDprepared nurses: Opportunity to drive positive change. *J Prof Nurs*. 2015;31(5): 388-94.
2. Ketefian S, Davidson P, Daly J. Issues and challenges in international doctoral education in nursing. *Nurs Health Sciences*. 2005;7(3): 150-6.
3. Lee CJ. The experience of nurse faculty members enrolled in doctoral study. *International Journal of Doctoral Studies*. 2009;9: 59-75.
4. Marushchak MI, Mazur LP, Krynytska IYa, Klishch IM. Features of training of applicants for the third educational and scientific level in the specialty 223 "Nursing". *Bulletin of Medical and Biological Research*. 2021;3(9): 54-57. Ukrainian.
5. Zerwekh J, Garneau AZ. *Nursing today: Transition and trends*. Elsevier Health Sciences; 2014.
6. Marushchak MI, Klishch IM. Questions of training doctors of philosophy in the specialty 223 "Nursing". *Bulletin of Medical and Biological Research*. 2021;4(10): 54-7. Ukrainian.
7. Yaroshenko NN. Developing environment and socio-cultural activities in the context of pedagogy of culture. *Bulletin of the Moscow State University*. 2012;6(50): 130-4. Ukrainian.
8. Polytskyak N. Formation of psychological and pedagogical competence of teachers who work with academically gifted students. *Nova ped. opinion*. 2015;3: 66-8. Ukrainian.
9. Krasyllyuk YS. Psychological and pedagogical competence as a component of pedagogical skill of a scientific and pedagogical worker. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. 2010;4: 1-12. Ukrainian.

Отримано 21.01.22